

Рецензия

от

проф. д-р Тенчо Колев, професор по Теория на правото
в СУ „Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на
образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.
Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.6. Право
(Теория на държавата и правото. Политически и правни учения)

Научен консултатнт: проф. д-р Янаки Стоилов

Автор: Светослав Димитров Наумов

Тема: „Философско-юридическият дискурс на
справедливостта в правото“

1. Предмет на рецензиране

Със заповед на Ректора на СУ №ВО-164/21.03.2019 г. съм определен за член на научното жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема „Философско-юридическият дискурс на справедливостта в правото“, представен от Светослав Димитров Наумов.

Представеният от дисертанта комплект материали на хартиен носител е в пълно съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на СУ „Св. Кл. Охридски“ и включва следните документи:

- Автобиография в европейски формат;
- Протоколи от катедрени съвети, свързани с откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- Дисертационен труд: „Философско-юридическият дискурс на справедливостта в правото“, София 2019 г.;
- Автореферат;

- Списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- Копия на научните публикации;
- Декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи.

2. Кратки биографични данни

През 1988 г. дисертантът е приет за редовен студент в СУ „Св. Климент Охридски“, специалност право. След отбиване на военна служба заминава за САЩ, където през 1994 г. завършва Южноилинойския университет, специалност „философия“. През 1998 г. придобива магистърска степен по право в ЮЗУ „Н. Рилски“, Благоевград. През периода 2016 г. – 2019 г. е зачислен за докторант на самостоятелна подготовка в Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, Катедра по Теория и история на държавата и правото. Светослав Наумов е участвал в множество национални и международни научни и образователни форуми. Притежава и значителен опит в международни демократични институции. Проявява интереси към и превръща в свои приоритети свободата на словото, правнофилософски анализи, конституционализъм, опазване на околната среда и др.

Владее перфектно английски и руски езици. Притежава завидни компютърни умения. Носител е на множество международни сертификати и участва в редица международни прояви. Член е на Съюза на българските писатели.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Справедливостта в правото е тема, която, без преувеличение, може да се каже, че е една от вечно актуалните. Това е така, защото релацията *ius* и *iustum*, предопределя същността на правото на всеки етап от неговото развитие. В този смисъл авторът на дисертационния труд възприема като изходно начало на своето изследване дефинирането на справедливостта като мяра за определяне правата и

задълженията на участниците в регулираните от правната нормативна система обществени отношения.

За актуалността на темата говори и гледната точка на дисертанта, според която справедливостта е моралният императив на правото. Доразвивайки тази своя идея, Наумов свързва справедливостта с общата концепция за фундаментални права на човека. Актуално звучи и становището на дисертанта относно проблема за справедливостта като съдържателен елемент на правното съзнание. Споделям неговия възглед, че недостатъчното му изследване в исторически аспект води до недостиг както на институционални, така и правнотеоретични изводи и свързани с тях практики.

Авторът си е поставил още задачи, които е реализирал напълно в своя труд: цялостно представяне на теориите относно справедливостта в корелативната ѝ връзка с правото; еволюцията в разбирането за реалацията *ius* и *iustum*; равенството и правото; справедливостта като критерий за легитимността на правото и принудата в него; отражението ѝ в съвременния законодателен процес; както и нейното значение като критерий за валидността на правото; не на последно място – връзката ѝ с истината като парадигма на правораздаването.

Всичко изброено определя високата степен на актуалност на дисертационния труд.

4. Познаване на проблема

Явно задълбоченият интерес на дисертанта датира още от студентската скамейка, на която вниква надълбоко във философията на правото. В продължение на последните няколко години той последователно разработва различни теми, свързани с тази на дисертацията. Това се вижда както от списъка на публикациите му, така и от извънредно обширния научен апарат, използван в труда му. Неговата стабилна езикова подготовка позволява такова изследване, което несъмнено е плод на задълбочен и постоянен труд.

В дисертацията е проявен широк творчески размах, като авторът не само представя основните теории и идеи по темата, но и умело полемизира с техните автори, посочвайки аргументирано своите собствени тези.

5. Методика на изследването

Методите на изследването съставляват цялостна система, в която се включва „по-широк концептуален инструментариум“ (както отбелязва Светослав Наумов в автореферата).

По отношение на връзката справедливост-право са приложени както правно-нормативните, така и сравнително-правните методи. Особено място заемат историческият метод и институционалният метод, както и естественоправният. Използваната методика позволява напълно на дисертанта да постигне поставената цел и да получи адекватен отговор на задачите, които е набелязал за решаване.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертантът използва една типична схема за структуриране на дисертационния труд – увод, три глави, заключение и библиография.

Глава първа включва пълен преглед на изходните и базови постановки. Посочва се еволюционната характеристика на релацията между *ius* и *iustum*.

Като се започне от Аристотеловата идея за справедливостта, премине се през Кантовия етичен конструкт и проблема за справедливостта, разгледан в доктрината на естественото право и традиционния юридически позитивизъм, авторът достига до новата, според него, парадигма на релацията между *ius* и *iustum*.

Първа глава завършва с анализ на връзката между право и нравственост.

По този начин се защитава основната идея, съдържаща се в тази част на труда, а именно: справедливостта като нравствен императив на правото.

Глава втора е озаглавена „Справедливостта като съдържателен елемент на правното съзнание“. Тук се засягат проблеми, към които лично аз проявявам научен интерес. Това са връзките между право и ценност и ценностите в правото. Подробно е разгледана теорията на Петражицки като проявление на

психологическото направление в правото. Изтъква се концепцията за „правното чувство“ и по-конкретно тази за интуитивното право. Авторът на дисертационния труд открива в теорията на Петражицки справедливостта като основно съдържание на психологическата обусловеност на оценките за правото.

Изследвайки дебата относно взаимовръзката между правно съзнание и правнорелевантно поведение, дисертантът достига до структурата на правното съзнание. Изтъква се правната информираност като определящ компонент на правното съзнание – твърдение, което напълно споделям.

Май-съществуващо значение, за мен лично, има Глава трета на дисертационния труд, която впрочем е и най-обемната. Тя съдържа авторската концепция за философско-юридическия дискурс относно справедливостта в процеса на реализиране на правото.

Считам за особено сполучлив анализът на дискреционната власт като същностна характеристика на правораздаването.

Докторантът формулира съждение, което обобщава, но и доразвива моята идея за релацията истина-справедливост. Според него търсенето на истината в правораздаването е пътят, който ни извежда до истината.

Важен принос в теорията за дискреционната власт на съдията е мисълта на автора, че достигането до справедливост в процеса зависи и от моралните качества на съдията.

Съвсем аргументирано звучи и идеята му, че определяне границите между свободата на съда и волята на законодателя е въпрос за изнамиране на адекватен юридически механизъм. Все пак – заключава Светослав Наумов – справедливостта е крайният резултат на правопраздавателната дейност. Но тя се превръща в реален факт, само и единствено ако съдебният акт е плод на независимостта на съдията, неговата безпристрастност (обективност).

Заключението ни връща към известните формулировки на Ц. Торбов относно философията на правото, чрез които дисертантът обобщава съдържанието на справедливостта в правото.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

В автореферата се съдържа изброяване на научните приноси в дисертационния труд. Следва да отбележа акуратността и обективността на това изброяване.

Бих искал да добавя към въпросния каталог като един от най-съществените приноси самото обособяване и подробен анализ на дискурса, в който се съединяват, за да постигне целта, философията на правото с общата теория на правото, и в частност с теорията на правотворческата и с теорията на правораздавателната дейности.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите – 10 /десет/ в национални научни издания и 4 /четири/ в международни и чуждестранни научни издания са ясно доказателство както за значителния интерес на дисертанта по темата, така и за широкото разгръщане на неговата научна активност за популяризирането ѝ на различни нива. Публикациите са в авторитетни списания и сборници от научни формули, чествания и разработки по научни проекти.

9. Лично участие на автора

Дисертантът е работил по всички публикации, вкл. и по дисертацията самостоятелно в страна и чужбина. Самият аз съм пряк участник в част от научните конференции по теория на правото.

10. Автореферат

Авторефератът съответства на изискванията на Правилника за развитието на академичния състав на СУ „Св. Кл. Охридски“. Той е изключително подробен и представя точно и обобщено съдържанието на дисертационния труд, като дава ясна представа за приносите в него.

11. Критични бележки и препоръки

Колкото до критичните бележки и препоръки – имах възможността да ги споделя лично с дисертанта в процеса на изработване на дисертационния му труд.

С удовлетворение констатирам, че повечето от тях са взети предвид.

12. Лични впечатления

Дисертантът има безспорни качества на учен. Споделям и високата оценка на колегите от страната и чужбина относно неговите разработки.

Препоръчвам трудът, ако не целия, то отчасти да бъде преведен на чужд език, което не би затруднило дисертанта предвид неговата отлична езикова подготовка.

Заключение

Дисертационният труд на Светослав Димитров Наумов представлява значителен и оригинален принос в правната наука. Той отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“.

Въз основа на всичко казано дотук в настоящата рецензия убедено давам своята положителна оценка за представения дисертационен труд, автореферат, както и за постигнатите резултати и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „доктор“ по Професионално направление 3.6. (Теория на държавата и правото. Политически и правни учения) на Светослав Димитров Наумов.

15.05.2019 г.

Рецензент:

проф. д-р Т. Колев